

ŠARL
ATAN

SAMIZDAT

SAMIZDAT

knjiga koja to nije za pisce koji to nisu

Napisao

Šarl Atan

Podgorica 2015.

ŠARL ATAN

SAMIZDAT

NAPOMENA IZDAVAČA

Samizat je banalan, dosadan i naporan tekst, Ničeovim riječima, nemoguća knjiga – loše napisana, nezgrapna, mučna, pomamna na slikovito izražavanje i zbrkana zbog silne slikovitosti, sentimentalna, tu i tamo zašećerena do ženstvenosti, nejednaka u tempu, bez volje da postigne logičku čistotu... kao knjiga za posvećene. Smušenost u izrazu i evidentno pomanjkanje estetičke i imaginativne, rečeno dijalektične snage autora, razlog su što se jedna potencijalno interesantna ideja za reanimaciju epistolarnog romana u XXI vijeku (matrica priče očigledno je istrgnuta iz jednog pasaža čuvene prepiske Žak Rivijera i Antonena Artoa) svela na besprizornu pretencioznost u namjeri i vulgarnu ispraznost u rezultatu. Otuda je ovaj dozlaboga nezreo tekst savršeni egzemplar onoga što književnost (nedovoljno brutalno) odbacuje od sebe, i kao takav je namijenjen teoretičarima i istoričarima književnosti, vrlim studentima i đacima za razne komparativne analize i sadistička seciranja. Pored toga, zbog svršetka sa potencijalno profilaktičnim i ljekovitim dejstvom, *Samizdat* se naročito preporučuje piscima-koji-to-nisu, raznim nadri-spisateljima i skribomanima

naviklim da svojim žvrljotinama (poslovično štampanim kao samizdat^[1]) zatrpavaju biblioteke prijatelja, poznanika i srodnika svih vrsta, onim kovačima lažnog novca koji se od očitovarajućih kritika brane olinjalim frazama da svaka knjiga pronađe svog čitaoca ili (doduše rijetko) visokoparnim citatima da literarni objekti nemaju druge supstance do čitaočeve subjektivnosti. Ergo, prva knjiga Šarl Atana (kategorično obećanje autora: *i posljednja*), koja je na ultimativni zahtjev izdavača nazvana Samizdat^[2] (stari naziv, *Zeleni trag i druge priče*, poput markacija kontaminirane zone, ostao je da visi na samom početku teksta iz književno-higijenskih razloga), mogla bi doista da posluži uvrnutim glavama da nazru čemu to pripada njihovo prvo lice jednine i ozbiljno ih opomene da se (po ugledu na glavnu figuru ove knjige) okanu svake primisli o pisanju i objavljivanju svojih baljezgarija. Ukoliko jednog, doslovno samo jednog slabovidog čitaoca zaštititi, odnosno jednog nazovi-pisca izlijeći od te teške i lako prenosive bolesti (kao našeg Šarl Atana^[3]), izdavanje *Samizdata* će u konačnom dobiti svoj puni smisao i

[1] Mada je, logično, i *Samizdat* trebalo da bude objavljen kao samizdat, milošću pukog slučaja rukopis je zaršio u rukama urednika ovog izdavača, koji ga sada, u dogovoru sa Šarl Atanom, naravno, štampa rekontekstualizovanog i u nešto skraćenoj verziji.

[2] Iako pojam samizdat u istorijskom kontekstu socijalističkih država prevashodno asocira na disidentski, subverzivni prkos koji oslobađa, ovdje se koristi isključivo kao simbol recentne drskosti koja (samo)zatupljuje. Pri tome se, naravno, misli na svakovrsno literarno smeće objavljeno u samizdat produkciji čiji autori (vajni pisci) ne haju za objektivno ŠTO, i subjektivno KAKO, već jedino za trivijalno i estradno KO-to-piše.

[3] Nakon zajedničke minuciozne analize djela, Šarl Atan je pripremio apendiks o trivijalnom i kič u svom romanu *Zeleni trag i druge priče*, kako bi *pred najmlađim i nedovoljno izgrađenim čitaocima do srži ogolio bijednu strukturu teksta i time svečano sahranio svoj mrtvorođeni literarni prosede*.

opravdanje. Vjerujemo da uzvišeniji, pravedniji i srećniji epilog jedne didaktične i nepopularne izdavačke avanture kao što je ova, ni jedan urednik, čitalac ili pisac ne bi ni mogao da poželi.

Ognjen Savić
Odgovor an za izdavanje

Naš duh nešto radi, a nešto trpi. Naime, ukoliko ima adekvatne ideje, utoliko, nužnim načinom, nešto radi, a, ukoliko ima neadekvatne ideje utoliko, nužnim načinom, nešto trpi.

Spinoza

ZELENI TRAG I DRUGE PRIČE

PRELUDIJUM

PRIČA O PJESNIKU IZ PONDIŠERIJA

Jednoga dana dođe kod mene jedan mladi pjesnik, jedan od onih što dolaze svakoga dana... Poslije uobičajenih laskavih riječi o mome duhu, mome geniju, mom ukusu, mojim dobročinstvima, i drugih pričanja od kojih ne vjerujem nijednu riječ, mada mi ih ponavljaju više od dvadeset godina, i možda u najboljoj namjeri, mladi pjesnik vadi iz džepa jedan papir: „Ovo su stihovi, reče mi on. – Stihovi! – Da, gospodine, i nadam se da ćete biti dobri da mi kažete svoje mišljenje o njima. – Volite li istinu? – Da, gospodine; nju i tažim od vas. – Čućete je!“ – Šta, zar ste vi toliko glupi da vjerujete da pjesnik dolazi k vama da čuje istinu? – Da. – I reći ćete mu je? – Svakako! – Ne štedeći ga? – Nema sumnje; najveći obzir bio bi samo gruba uvreda; tačno protumačen, on bi značio: vi ste loš pjesnik, ali kako ne vjerujem da ste dovoljno jaki da čujete istinu, znači da ste i plitak čovjek. – I zar vam je iskrenost uvijek uspijevala? – Gotovo uvijek... Čitam dakle stihove toga mladog pjesnika i kažem mu: – „Ne samo da su vam stihovi loši nego mi je i jasno da nećete nikada pisati dobre. – Moraću dakle da pišem loše; jer ne mogu da se odreknem pi-

sanja stihova. – Kakvo strašno prokletstvo! Shvatate li, gospodine, u kakvo ćete poniženje pasti? Ni bogovi, ni ljudi, ni spomenici nisu opraštali osrednjost pjesnicima; to je Horacije kazao. – Znam. – Jeste li bogati? – Nisam. – Jeste li siromašni? – Vrlo siromašan. – I još hoćete da sa siromaštvom spojite smiješan položaj lošeg pjesnika? Upropastićete svoj život, ostarićete. – Star, siromašan i loš pjesnik... ah, gospodine, kakva uloga! Shvatam, ali me to privlači i protiv moje volje... – Imate li rođake? – Imam ih. – Čime se bave? – Oni su draguljari. – Da li bi učinili nešto za vas? – Možda. – Pa lijepo, potražite ih, predložite im da vam pozajme nešto lošijeg nakita. Ukrcajte se za Pondišeri; obogatićete se. Kad se obogatite, vratite se i pišite do mile volje loše stihove, pod uslovom da ih ne štampate, jer ne valja nikoga upropaštavati...“ Bilo je prošlo otprilike dvanaest godina kako sam dao taj savjet mladiću, kad se on pojavi; nisam mogao da ga prepoznam. „Ja sam, gospodine, reče mi on, onaj koga ste poslali u Pondišeri. Bio sam tamo, prikupio stotinjak hiljada franaka. Vratio sam se; opet sam počeo da pišem stihove i donio sam vam ih... Jesu li loši? – Još su uvijek loši. Ali vaš je život uređen i ja vam dopuštam da pišete loše stihove. – To je i moja namjera.“

TRAMVAJ ZVANI ŽELJA

1. januar
nešto prije ponoći

Želio sam da ti kažem bilo što. Da te zadržim. Još malo. Da još trenutak gledam Ljepotu kako tvojim licem garantuje Istini obličje Ili obesmišljava ono što neću doznati. Ne znam. Bar to. Možda i jedno i drugo. Vjerovatno i jedno i drugo. Ili nešto važnije od oboje. Ili

A zašto nešto nisam izustio kada si okrenula glavu? Na kraju. Trebalo je da ti dobacim bilo što. Makar to. Da nešto poželim na rastanku. Nešto obično. Frazerski. Bilo što. Da ostaneš takva. Sjaj. Sve. Raj o kojem se prostački natuca. Paskalovska neminovnost dobitka. Neka druga garancija. Svejedno. Bilo što u izvjesnosti. Jer, ko još može biti tako lijep, estetski neponovljiv, i uz to dobar, etički nepokolebljiv, osim tebe? Ko? Niko. Apsolutno niko. Niko osim tebe. I zašto onda nešto nisam izustio na kraju? Zar

Sjedjela si daleko nazad, skroz u zadnjem redu, i prije mene si iskočila vani iz tramvaj. Na stanici na kojoj uvijek palim cigaretu i odlažem odlazak kući. Kiša je pljuštala, a tebi je bilo svejedno što ne možeš da razmrsiš žice na kišobranu. Zelenom

kišobranu. Jednom rukom držala si jabučastu dršku, i tresla je, sasvim blago, drugom si prebacivala pramen iza uвета, opet, sasvim blago: tako se iskušava nužnost: da li stvarno svako i svuda i uvijek? Nisam mogao da shvatim. Samo sam klimnuo glavom i ispružio ruku. Ti si se osmjehnula i prihvatila moju lumbrelu iznad svoje glave dok sam sređivao žice. Crnu lumbrelu. Potom si rekla jedno sitno *hvala* i umalo slegla ramenima. Suviše- no je to što radiš. I otišla si duž ivičnjaka, kraj mokre ceste, i ja sam krenuo za tobom, upadljivo udaljen od tebe, mrtav, zgužvan, milionima kilometara za tobom. I kada sam se zaustavio da bilo kuda skrenem, i popnem se u svoj stan, i prestanem da se krijem od tebe, i sebe, svakako, sebe, i kada sam odlučio da te još jednom, konačno, posljednji put, vidim, poželio sam da se uvučem bilo gdje, bilo gdje u tebe, da me sakriješ i odneseš što dalje od ovog slomljenog mene. Obezglavljenog mene. Trebalo je da ti kažem bilo što. Stvarno, bilo što.

DOĆI ĆE SMRT I IMAĆE TVOJE OČI

23. januar
oko 18h

Prihvatam izvjesnost umjesto obećanja da ću te opet sresti. Možda već sutra. Jer ja sada znam iz kojeg pravca dolaziš, na koju stanicu silaziš i zato ću doznati kuda to svakoga dana ideš. Evo je misao koja otvara oči: slučajnost je ginjol navučen na ruku pijane sudbine. Blagonaklone sudbine. To hoću da kažem. Šarena lutka. I da sada sve ima smisla. I to. Linija sedam, tramvaj broj jedan, stanica trinaest. I tako dva puta u dva dana. Onda skreneš iza ugla i nekud nestaneš. Gdje si to ulazila? U Klub književnika, u banku, na koja vrata? Nisi me vidjela. Bio sam daleko. Ušiven u bezličnu gomilu ljudi. Ali ja bih tebe prepoznao sve i da si jedno zrno u pustinji. Ili I da li bi se sjetila onog tramvaja i stanice i kiše i zamršenih žica i zelenog kišobrana i mog kišobrana i mene? Da li bi me ovog puta pozvala na čaj? U Klub. Bar u Klub. I predano ispričala sve o sebi. Poslije bih ja tebe pozvao nekud u šetnju. I koračali bismo i dugo i lijeno i ti bi slušala koliko volim starog Fjodora Mihailoviča. I onda bih otključao svoja vrata i smjestio te na svoju stolicu. Stan u kojem živim malen je i zamračen i memljiv. Kao

kelija isposnika. No, ne prezireš anahronizme? I pročitao bih ti nekoliko kratkih priča. Svojih priča. I jednu pjesmu Bloka o mjesecu što svijetli dok noć tamni. I ti bi mi prislonila prst na usne i naslonila glavu na moje rame. I ja bih onda umro. Sa neporecivom slašću odgonetnute zagonetke. Kao

Reci, da li više iko uzima za ozbiljno one mutavce koji i dalje bjesomučno tlape da samo kukavice umiru više puta?

DUGO PUTOVANJE U NOĆ

2. februar
rano jutro, prije svitanja

Opet sve isto. Mučiš me. Gdje si nestala? Kuda odlaziš? Ti nisi bankarka. Bankari ne postoje. Bankari imitiraju prirodnost udruženu sa otmenošću. Bankari nemaju pojma ko je bio Prust. Ti ne ideš u banku. Ne. Ali si opet nekud produžila. Ušla si u Klub književnika. Može biti. To je u redu. Nekada sam mrzio tu košnicu uobraženjaka, ali sada mi već može biti draga jer mi pomaže da te zamislim kao pisca. Slobodan stih koji korača ulicom. Tiho. Budno. Odlučno. Ti nisi samozadovoljna versifikacija. Ti si vaskrsla Sapfo i tu piješ popodnevi čaj. Slobodna i kontemplativna u dubokoj čežnji uzvišene Sfinge. To si ti. Zagonetka samoj sebi, savršena cjelina. A ja se nisam dao u potragu jer sam se nadao da ću te sresti na putu do Biblioteke. Na samoj raskrsnici široke, kaldrmisane ulice u kojoj mi se tako uporno gubiš iz vida, i uske, bučne na koju izlaziš iz tramvaja. Baš onamo gdje bih te mogao vidjeti neopažen. I gdje sam juče izigravao prolaznika koji gleda na sat i nervozno lupka urolanom novinom po butini. A ti si nestala kao duh, da sam posumnjao da se kriješ od nekog uhode. Opet. Ne, ti ne radiš u banci. Nema

potrebe da provjeravam. To prosto znam. A u Klub nisam mogao da provirim. Ne baš odmah. Ti znaš zašto. Tako sam prolutao kroz grad zagledajući izloge inaiskrzanomstaklujednu crnurazlivenupljuvačkuijošjednu-rozeicrvenuiplavuismeđu vlasuljuijednurupuuziduuziduuziduuziduuziduuziduuziduuzidurupuu I jedno malo mrtvo jezero, dvije prevrnute klupe i zelenu kantu za otpatke. I pitajući se hiljadu puta, sve dok čovjek ne oslijepi i ogluvi i oglupi otkud i zašto i kako baš u tebe. Na kraju sam se samo vratio i ugurao među književnike. Sjeo za šankom, pio pivo i telepatski te prizivao da se pojaviš na vratima poput somnambula. Onda sam opet pomislio da tu nikada ne zalaziš i da radiš u banci i da ti nisam potreban jer sve imaš. Istrčao sam vani i čitavu noć tragao za mjestom na koje te može dovući mjesec.

Zar ne postoje anđeli vični najsmjelijoj metamorfozi? Nebo je nad svima nama, to znam, ali

ŠARL ATAN
SAMIZDAT

Izdavač / ARTO
Podgorica, Bokeška 8

Edicija / ANIMACIJA

Za izdavača / ZORAN RAKOČEVIĆ

Glavni urednik / OGNJEN SAVIĆ

Dizajn i prelom / ADELA ZEJNILOVIĆ

Štampa / FOTOGRAFIKA, PODGORICA

Tiraž / 300

Mjesto i godina izdanja / PODGORICA, 2015.

PRVO IZDANJE

© Copyright
Ognjen Savić

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna biblioteka Crne Gore, Cetinje

ISBN 978-9940-9707-0-3
COBISS.CG-ID 28448784